

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ СУГЕСТИВНОГО ВПЛИВУ В ТЕКСТІ «ОФУДЕСАКІ»

У статті розглядаються вербальні засоби сугестивного впливу на читача одного з головних канонічних текстів Тенрійської релігії (Тенрі-кьо) «Офудесакі» («На кінчику пензля»), написаного засновницею цього нового синкретичного віровчення Японії, простою селянкою на ім'я Накаяма Мікі в 1869-1882 рр.

Ключові слова: Тенрійська релігія, Тенрі-кьо, Накаяма Мікі, Офудесакі, канонічний текст, сакральний текст, вербальні засоби, сугестія, сугестивний вплив.

В статье рассматриваются вербальные средства суггестивного влияния на читателя одного из главных канонических текстов Тэнриийской религии (Тэнри-кё) «Офудэсаки» («На кончике кисти»), написанного основательницей этого нового синкретического вероучения Японии, простой крестьянкой по имени Накаяма Мики в 1869-1882 гг.

Ключевые слова: Тэнриийская религия, Тэнри-кё, Накаяма Мики, Офудэсаки, канонический текст, сакральний текст, вербальные средства, суггестия, суггестивное влияние.

The article deals with verbal means of suggestive influence on the reader of one of the major canonical texts of Tenri-kyo religion «Ofudesaki» (“On the tip of the brush”), written by the founder of this new syncretic beliefs of Japan, a simple peasant named Nakayama Miki in 1869-1882 years.

Keywords: Tenri-kyo religion, Tenri-kyo, Nakayama Miki, Ofudesaki, canonical text, sacred text, verbal means, suggestion, suggestive influence.

Метою статті є з'ясування вербальних засобів різних мовних рівнів сугестивного впливу «Офудесакі» – одного з головних канонічних текстів Тенрійської релігії – на читачів, яким адресувався цей твір релігійно- філософського змісту.

Як зазначає в одній із своїх робіт проф. О.О. Селіванова: «Останнім часом у сучасному мовознавстві відбувається становлення окремої галузі – сугестивної лінгвістики, об'єктом якої є вербальні й паравербальні засоби, заряджені потужним, спрямованим на підсвідоме (позасвідоме) впливовим потенціалом, що реалізується в різноманітних дискурсивних практиках... Однак практично поза увагою сугестивної лінгвістики поки що залишається сфера художньої комунікації, хоч художні тексти мають потужну сугестивну зарядженість, торкаються найпотаємніших сторін людської психіки, впливають не лише на свідомість, а й на позасвідоме [Селіванова 2012, 472-473]. Інша українська дослідниця О.В. Климентова, яка спеціалізується на аналізі вербальної сугестії в рамках релігійного дискурсу, зокрема на вивченні механізмів використання сакрального текстового матеріалу в маніпуляційних цілях, у статті під назвою «Особливості сугестії з використанням сакральних текстів» пише, що «сугестивний спосіб передачі інформації закладався у сам процес створення сакральних текстів». Про це, на її думку, у самій Біблії свідчив пророк Ісаїя: «Як дощ і сніг сходить з неба і туди не повертається, але напуває землю і робить

її здатною родити і вироцувати, щоб вона давала насіння тому, хто сіє, і хліб тому, хто їсть, – так і слово Моє, яке виходить з уст Моїх, – воно не повертається до Мене марним, але виконує те, що Мені угодно, і звершує те, для чого Я послав його» [Біблія. Іс. 55, 10–11]. «Вербальна сугестія в сакральних текстах, – продовжує О.В. Климентова, – які задіяні у богослужінні, закорінена у систему функцій: фіксацію, кодифікацію, трансляцію, акумуляцію та трансформацію актуальної конфесійної інформації. Тому вона може втілюватись у формах, розрахованих на візуальне (фіксація, кодифікація), аудіальне (трансляція) та ментальне (акумуляція, трансформація) сприйняття. Приміром, сугестивними формами, розрахованими на візуальне сприйняття в сакральному тексті, можуть виступати букви, їх акцентація через креативне зображення, акростих, кольорове тло, малюнки, вставлені слова чи фрази, образи тощо; на аудіальне – спосіб виконання, інтонаційне чи логічне виділення слів, повтори звуків, слів, словосполучень, частин тексту тощо; на ментальне – символи, ізоморфи, штучне накопичення інформації (рецитація, алюзія тощо), на базі якої будуть утворюватись нові смисли. Отже, виявлення вербалізаторів, які дозволяють декодувати текст, і з'ясування їх кореляцій на різних рівнях мови можна вважати найбільш актуальними задачами при вивченні вербальної сугестії» [Климентова 2011, 439-440].

І далі, посилаючись на думку відомих богословів і лінгвістів, які досліджували текст Біблії, авторка статті зауважує, що «дослідження лексичного рівня текстів Святого Письма є вивченням лише первинного рівня герменевтики сакрального тексту». Перважна більшість дослідників тексту Біблії дотримується думки про «троїсту природу смислів Св. Письма». «Відповідно до неї, – пише О.В. Климентова, – кожне місце і слово сакрального тексту має значення, по-перше, почуттєво-буквальне, по-друге, абстраговано-повчальне і, по-третє, ідеально-містичне, або таємниче. За такого підходу, засвоєння інформації, що сприймається візуально через текст чи на слух, відбувається одночасно на трьох рівнях: як звука, із відповідним звуко-символічним образом, як поняття і, нарешті, як трепетної ідеї, виразно динамічної у часі і лише спрямованої до надчасової повноти. Кожний із цих шарів тексту породжується особливою духовною діяльністю: мисленням психологічним, драматичним (логічним – від «Логос»), чуттєвостю і розумом. [Флоренський 2009, 242]. Майстерне використання цих каналів сприйняття забезпечує успішний вплив на увесь духовний організм, підтримуючи кожну свою акцію двома іншими. Такий підхід до сакрального тексту властивий й іншим релігіям, що сформувались на основі біблійного тексту» [Климентова 2011, 440].

Звичайно, ми не станемо порівнювати текст Святого Письма з текстом «Офудесакі», тим більше, що останній, попри окремі елементи християнської етики, залучені його авторкою Накаямою Мікі до морально-етичної концепції Тенрійського віровчення, аж ніяк не «формувався на основі біблійного тексту», а є безумовно оригінальним канонічним текстом. Але практично всі аспекти «троїстої природи смислів Св. Письма», про які йдеться в наведеній нами цитаті, наявні і в головному канонічному тексті Тенрійської релігії «Офудесакі».

Насамперед зауважимо, що текст «Офудесакі» з точки зору його сугестивного потенціалу справді унікальний, оскільки, будучи водночас художнім і сакральним текстом, об'єднує у собі як «потужну сугестивну зарядженість художнього тексту», на що вказує О.О. Селіванова, так і «закладений у сам процес створення сакральних текстів сугестивний спосіб передачі інформації», про що пише О.В. Климентова.

По-друге, аж ніяк не випадковим є вибір Накаймою Мікі поетичної форми написання тексту «Офдесакі». Адже боги, за давніми віруваннями японців, спілкувалися з людьми виключно віршами, про що свідчать як стародавні японські історико-міфологічні літописи «Коджікі» («Записи давніх діянь», 712 р.) та «Ніхон-шьокі» («Аннали Японії», 720 р.), так і японська традиційна поетологія, яка приписує складання першої *вака* (досл.: «японська пісня») у жанрі *танка*) рідному братові богині Амагерасу – богу ураганів, вітрів та води Сусано О-но Мікото.

Саме тому Накайма Мікі, дотримуючись давньої міфологічної традиції, записує текст «Офдесакі» виключно поетичним стилем у формі *вака*, тобто саме так, як це дійсно міг робити Бог-Отець, спілкуючись з людьми через її посередництво. Поетичний стиль «Офдесакі» не тільки підкреслював Божественне походження сакрального тексту, а й надавав йому особливого урочистого звучання, підсилював його емоційний вплив на читача, готуючи таким чином читачку аудиторію до відповідної рецепції сугестивного потенціалу інших вербальних засобів, що мистив цей канонічний текст.

До того ж, як відомо, вже сама по собі ритмічна організація поетичного тексту, що ґрунтується на послідовному повторі фонетичних та лексичних одиниць, має певний сугестивний вплив на читача¹. Проф. Н.В. Слухай, яку ми вважаємо провідним вітчизняним фахівцем у галузі теорії сугестії та комунікації, передусім – у царині дослідження сфер вербального й невербального сугестивного впливу на поведінку людини, також наголошує на високій ефективності в цьому сенсі особливої тональності та ритму, яких надає мові поетично оформлений текст [див.: Слухай 2012; 12, 56].

Про які ж мовні засоби сугестивного впливу на читача може йтися в цьому випадку? Цілковито зрозуміло, що виявлення всіх без винятку вербалізаторів і з'ясування їх кореляцій на різних рівнях мови, які, до того ж, «можуть втілюватись у найрізноманітніших формах, розрахованих на візуальне, аудіальне та ментальне сприйняття», про що пише у своїй статті О.В. Климентова, потребувало б від нас проведення досить великого за обсягом і тривалого за часом наукового дослідження на рівні кандидатської дисертації. А тому обмежимося лише окремими спостереженнями, що тільки частково розкривають і характеризують наявні в тексті «Офдесакі» мовні засоби сугестивного впливу на читачів, які свідомо чи підсвідомо були використані Накаймою Мікі при його створенні.

Той факт, що в ієрогліфічному написанні в тексті «Офдесакі» подані лише окремі слова, на нашу думку, свідчить про прагнення Накаями Мікі привернути й акцентувати увагу читачів «Офдесакі» саме на тих лексичних одиницях, які позначені ієрогліфами. Таким чином ієрогліфи виступають у тексті в ролі своєрідних маркерів, які відразу впладають в око. Вибір слів для їх написання ієрогліфами не випадковий, оскільки це насамперед:

а) **«Бог і люди»:** Бог-Отець – *Камі* 神, Бог Місяць-Сонце – *Цуки-Хі* 月 日, Бог-Праотець – *Оя* (をや/親/); людина (люди) – *химо* 人, дитина (діти) – *зико* (суч.: 子供) – протилежності, яких авторка «Офдесакі» таким чином латентно об'єднує в одне ціле, закликаючи до взаємопорозуміння та взаємодії.

¹ Свого часу це питання досить детально було досліджено на матеріалі російськомовних сакральних текстів у дисертаційній роботі С.В. Болтасової «Ритмічна організація сугестивного тексту» [Болтасова 2003].

б) «Головні складові й найважливіші явища природи»: небо – *тен* 天, сонце, день – *хі* 日, місяць – *цукі* 月, гора, гори – *яма* 山, дерево, дерева – *кі* 木, вогонь – *хі* 火, вода – *мідзу* 水, вітер – *кадзе* 風 – що символізують світ, створений Богом, де мешкають люди, які також є дітьми Бога-Отця.

в) «Слова на позначення ієрархічних стосунків у суспільстві»: високі гори (у значенні «верховна влада») – *такаяма* 高山 (高い山); верх, місце зверху (у значенні «влада», «верхи») – *такай токоро* 高いところ; верх, верхи (у значенні «влада», «керівництво») – *камі, уе* 上; верхи і низи (у значенні «керівники та підлеглі») – *камі-шімо* 上下 – що також, на нашу думку, є своєрідним латентним закликком Оя-Сами до злагоди між різними верствами населення країни, яку після революції Мейджі, почали роздирати соціальні протиріччя, котрі часто виливалися в бунти, міжусобиці тощо.

Певне сугестивне навантаження мають й окремі слова, які також наводяться в тексті «Офудесакі» в ієрогліфічному написанні, наприклад: серце, душа – *kokoro* 心; добро – *дзен* 善; діло, діяння; явище – *кото* 事; великий, величний – *оокі, дай* 大(きい) (у значенні «найбільший», «найголовніший», «найважливіший») – *дай-ічі* (大一) та інші, семантика яких говорить сама за себе.

Вибір для ієрогліфічного написання саме цих слів також, на нашу думку, не є випадковим, оскільки йдеться про **величність діянь Бога-Отця**, який прагне творити людям **добро**. А люди, у свою чергу, повинні сприймати це з відкритою **душешо** та щирим **серцем**.

Ще одним дієвим засобом сугестивного впливу на читачів є надзвичайно висока частотність використання в Тексті «Офудесакі» деяких лексичних одиниць, зокрема: *Цукі-Хі* 月日 (Бог Місяць-Сонце) – 370, *Камі* 神 (Бог-Отець) – 223; *Оя* をや (親) (Бог-Праотець) – 51; *іма-маде* いままで (до цих пір, до сьогодні, донині, дотепер) – 142; *дан-дан* だんだん (поступово, поволі, потроху, крок за кроком) – 140; *нічі-нічі(ні)* にちにちに (こ) (щодня, щоденно, повсякденно; постійно, невлинно, безперервно, незмінно) – 63; *коно табі (-ва)* このたび(は) (цього разу, на цей раз) – 54; *йородзу* よろづ – (всеохоплюючий, загальний) – 50; *макото* まこと – (правда, істина) – 32; та інші.

У деяких своїх попередніх публікаціях ми вже коментували ці випадки лексичних повторів, а тому зауважимо лише, що всі частотні повторювання в тексті «Офудесакі» одних і тих же лексичних одиниць ми схильні розцінювати як своєрідне сугестивне спонукування усіх потенційних послідовників засновниці Тенрійської релігії, які, можливо, «донині» й помилялися з вибором істинної віри, однак тепер «не гаючи часу», «щодня», «крок за кроком» мають чітко усвідомити Божественну волю «**Бога-Отця**» («**Бога Місяця-Сонця**», «**Бога-Праотця**») і «**цього разу**» ступити врешті-решт на запропонований ним «істинний» Шлях Спасіння. Окрім того, повтор, наприклад, таких прислівникових форм, як *імамаде(こ)* («іма-маде-ні») – «до цих пір», «до сьогодні», «донині», «дотепер» чи *このたび(は)* («*коно табі ва*) – «цього разу», «на цей раз» та ін. покликаний був провести у свідомості віруючих чітку межу між їхнім «минулим» і «теперішнім», тобто звести своєрідний психологічний бар'єр між попередніми «помилковими» віруваннями і новим «правильним» віровченням – Вченням Небесної Істини, яку вустами Накаями Мікі проповідував людям сам Господь.

Подібну ж функцію посилення сугестивного ментального й емоційного впливу на читача, але вже на лексичному рівні виконують загальнотекстові повтори, до яких відносяться численні випадки «внутрішніх ремінісценцій», коли в різних частинах

тексту «Офудесакі» трапляються однакові чи майже однакові (переважно початкові) рядки віршів – своєрідні фразові рефрени:

1. このたびハ神がをもちあらはれて
なにかいさいをといてきかする (1-3)

**Цього разу Я, Господь, Сам пожував до вас,
Щоб відкрити вам заповітну Істину!**
このたびハ神がをもちあらはれて
ちうよぢざいにはなしするから (13-92)

**Цього разу Я, Господь, Сам пожував до вас,
Щоб почати всемогутньо повелівати.**

2. このたびハたすけ一ぢよをしゑるも
これもない事はしめかけるで (3-17)

Цього разу Я покажу всім вам шлях до Спасіння

Це те, чого Я ще ніколи не робив донині.
このたびハたすけ一ぢよにかゝるのも
わがみのためしかゝりたるうゑ (3-44)

**Цього разу Я приступаю до Спасіння всіх вас,
Оскільки вже випробував це на Собі.**

3. だん／＼とない事ばかりゆてをいて
それでたならばこれがまことや (4-82)

Поступово Я повідаю вам лише про те, чого не траплялося раніше.

І коли це проявиться, ви усвідомите його істинність.
だん／＼とみゑん事をばゆてをいて
さきでみゑたらこれが神やで (4-105)

Поступово Я повідаю вам лише про те, чого ви не бачили раніше.

І коли воно стане дійсністю – це Господь!

За нашими підрахунками, таких випадків загальнотекстових повторів на рівні розгорнутих словосполучень чи цілих речень у тексті «Офудесакі» налічується 64, що свідчить про безумовно свідоме використання Накаямою Мікі цього традиційного художнього засобу в якості спеціального художньо-стилістичного прийому сугестивного впливу на читача.

Цікавим мовним фактом з безперечним сугестивним підґрунтям є те, що починаючи з шостої глави «Офудесакі» Накаяма Мікі дає Богові (神 – «Камі») нове ім'я і починає послідовно називати його «Богом Місяць-Сонце» (神月日 – «Камі Цукі-Хі»), а ще частіше просто «Місяць-Сонце» (月日 – «Цукі-Хі»). А в чотирнадцятій главі «Офудесакі», Цукі-Хі отримує ще одне ім'я – **Оя** (をや/親/ – досл.: «батько й мати», «батьки»; український аналог: «Отець-Мати», «Отець-Ненька», «Прабатько-Прамати»; у нашому перекладі: «Бог-Праотець»):

いまゝで八月日とゆうてといたれど
もふけふからハなまいかゑるで (14-29)

Донині, навчаючи вас, Я називав Себе Цукі-Хі,

Але від сьогодні Моє ім'я зміниться.

これからわをやがハかりてまゝにする
これそむいたらすぐにかやすで (14-31)

*Відтепер Я, Бог-Праотець, управлятиму на свій розсуд,
А той, хто буде протидіяти цьому, отримає сповна!*

Сугестивний підтекст усіх цих перейменувань Бога, на наш погляд, полягає в прагненні Накаями Мікі імпліцитно нав'язати своїм потенційним прихильникам думку про те, що, по-перше, Цукі-Хі втілює в собі водночас і образ синтоїстської Богині Сонця – Амаатерасу, і образ Будди, символом просвітління та мудрості якого в буддизмі традиційно вважається Місяць. А по-друге, переконати вірян, що саме тенрійський Бог, а не будь-який інший, є єдиним та істинним їхнім Прародителем – Батьком і Матір'ю водночас усіх людей на землі! Саме Його, **Бога-Праотця** люди мусять шанувати так, як вони шанують своїх рідних батьків та прашурів!² Тобто йдеться про свідоме використання авторкою «Офудесакі» міфопоетичних значень відповідних образів **Сонця, Місяця, Праотця** з міфів чи сакральних текстів інших релігій та вірувань – синтоїстської міфології, буддійських сутр тощо.

Ще одним беззаперечним мовним засобом сугестивного впливу на читачів «Офудесакі» є той факт, що Накайма Мікі, підкреслюючи, що її вустами промовляє до людей сам Господь, постійно використовує особові і присвійні займенники у формі першої особи: *Я, Мене, Мені...; Мій, Мого, Мені...*, що чудово ілюструють наведені нами вище приклади віршів із загальнотекстовими повторами, різними найменуваннями Бога-Отця та інші.

До типових мовних засобів сугестивного впливу на індивіда фахівці відносять деякі спеціальні граматичні форми та синтаксичні конструкції, зокрема активне використання наказового способу дієслів, насичення тексту питальними реченнями, а також метафоризацію художнього тексту.

Стосовно останнього із зазначених мовних засобів сугестивного впливу на читача художнього тексту, тобто метафоризації, то його імпліцитно- сенсорний механізм, на думку О.О. Селіванової, ґрунтується на синестезії – «психологічному явищі виникнення одного відчуття під впливом неспецифічного для нього подразника іншого»³, яке та чи інша метафора зумовлює і породжує. Зокрема, відома дослідниця з цього приводу зауважує: «Синестезія, репрезентована в метафорах і порівняннях, зумовлює невиразність, особливу образність і має певне сугестивне підґрунтя» [Селіванова 2012, 483].

Окрім уже наведених нами раніше прикладів з «високими горами» (高山) та «вершинами» (高いところ), які символізують тогочасну владу, «гарним лісо- чи будівельним матеріалом» (よふ木°), що втілює образ вірян, які стали на Шлях Спасіння, «величними храмами» (たいしや), що містять натак на синтоїзм та буддизм, можна навести ще цілу низку характерних прикладів метафор і порівнянь, якими насичений текст «Офудесакі». Проте обмежимося лише декількома найяскравішими, а саме:

² Нагадаємо в цьому зв'язку, що культ шанування предків, разом з анімізмом та окремими елементами шаманства, був однією з головних складових, на основі яких у III ст. в Японії сформувався синтоїзм як суто національна японська релігія.

³ Н.В. Слухай у своїй праці «Суггестия и коммуникация: лингвистическое программирование поведения человека» наводить значно ширше й більш узагальнене визначення цього терміна, а саме: «Синестезія – результат сполучення двох і більше репрезентативних систем, завдяки чому відбувається формування візуально-кінестетичних, аудіально-кінестетичних, візуально-смакових і будь-яких інших сенсорних відчуттів» [Слухай 2012, 309].

1. たん／＼とをんかかさなりそのゆへハ
きゆばとみへるみちがあるから (8-54)

Якщо ваше невдячне ставлення до Мене буде тривати й надалі,

*Вас чекає шлях робочої худоби!*⁴

2. いちれつに神の心がいつむなら
ものゝりうけかみないつむなり (1-12)

Якщо серце Бога наповниться досадою,

Загинуть всі посіви.

りうけいのいつむ心ハきのとくや
いづまんよふとはやくいさめよ (1-13)

Гіне співчуття серце, засмучене від втрати посівів!

Тож покваптесь утішити його!

りうけいがいさみでるよとをもうなら
かぐらつとめやてをとりをせよ (1-14)

Якщо ви дійсно бажаєте, щоб посіви піднялись,

То здійснійте Кагуру і Священний танок рук – Те-Одори!

3. やまさかやいばらぐろふもがけみちも
つるぎのなかもとふりぬけたら (1-47)

Ви мусите пройти через круті гори, схили яких поросли колючками,

Обриivistими стежками, поміж гострими лезами мечів.

まだみへるひのなかもありふちなかも
それをこしたらほそいみちあり (1-48)

Пройти крізь вогонь і над бездонною прірвою

Перед тим, як нарешті потрапити на вузьку стежину.

ほそみちをだん／＼こせばをふみちや
これがたしかなほんみちである (1-49)

І просуваячись крок за кроком по цій вузькій стежці,

Ви потрапите на широкий шлях, який стане для вас Шляхом Істини!

Що ж стосується використання в «Офудесакі» наказового способу дієслів з метою сугестивного впливу на реципієнтів цього тексту, то варто звернути увагу на те, що у складі 2-х лише з 7-ми наведених нами прикладів уже трапляються дієслова в наказовій формі: はやくいさめよ («покваптесь утішити!» /1-13/); せよ («здійснійте!», «робіть!», «виконуйте!» /1-14/).

За нашими підрахунками, майже 4,8 % від усіх дієслів у тексті «Офудесакі», тобто практично кожне 20-те дієслово, наводиться в наказовій формі. Найчастотнішими серед дієслів, що трапляються в наказовій формі є:

а) せよ («здійснійте!», «робіть!», «виконуйте!») – 40 разів (див. попередні приклади);

⁴ В оригіналі: «шлях биків (волів) та коней». За одним із постулатів буддизму щодо реін-карнації, людина, яка вела неправедне життя, зокрема не слухала та ображала батьків або навіть зчинила проти них злочин, після смерті перевтілюється на бика чи коня, які мусять все своє життя тяжко працювати.

б) をもうなよ («не думайте», «не думайте, що ...!», «не вважайте», «не вважайте, що ...!», «не спримайте!») – 39 разів:

このたすけいまばかりとハをもうなよ
これまつたいのこふきなるぞや (2-10)

Не думайте, що це тимчасове Спасіння!

Це Божий дар навіки!

в) しやんせよ («подумайте!», «поміркуйте!») – 17 разів:

しやんせよなんぼすんだる水やとて
とろをいれたらにごる事なり (3-65)

Подумайте! Якою б прозорою не була вода,

Вона мутніє, якщо до неї кидають бруд.

г) きゝわけ(てくれ) («прислухайтесь!», «усвідомте!») – 13 разів:

はや／＼と神がしらしてやるほどに
いかな事でもしかときゝわけ (3-30)

Оскільки Бог-Отець прагне якомога швидше просвітити вас,

Ви повинні уважно прислухатися до того, про що йдеться!

д) しよちしてくれ («запобігайте!», «вживайте заходів!») – 10 разів:

どのよふな事をゆうてもけさんよふ
たしかきゝすみしよちしてくれ (9-8)

Не нехтуйте тим, про що б Я вам не говорив,

А прислуховуйтеся і вживайте заходів!

Серед інших, менш частотних, дієслів, що трапляються в тексті «Офудесаки» в наказовій формі, слід назвати:

– みてくれ («погляньте!», «подивіться!», «дивіться!»);

このたびはやしきのそふじすきやかに
したゝてみせるこれをみてくれ (1-29)

Цього разу Я ретельно приберу обитель,

Щоб наочно показати вам Свої діяння. Дивіться!

– きいてくれ («прислухайтесь!», «вникніть!»)

だん／＼と神のゆふ事きいてくれ
あしきのことハさらにゆはんで (1-59)

Поступово прислуховуйтеся і вникайте в слова Бога-Отця!

Я не пораджу вам нічого поганого.

– ゆてくれな («не кажіть!», «не говоріть!»)

いまゝでの事ハなんにもゆてくれな

廿六日にはじめかけるで (3-113)

Не варто говорити про те, що було донині.

Я розпочну двадцять шостого числа!⁵

Значне сугестивне навантаження містять у собі також окличні й питальні речення, якими буквально насичений текст «Офудесаки». Але оскільки Накайма Мікі, як ми

⁵ Йдеться про 26 травня 1875 р. за місячним календарем (або 29 червня 1875 р. – за григоріанським), коли в Джібі мало завершитися спорудження Канро-Даю – символу створення світу і зародження людства.

вже зазначали, при написання цього канонічного тексту не використовувала жодних пунктуаційних знаків, то при виділенні питальних речень ми орієнтувались переважно на наявність у їхньому складі відповідних питальних часток та слів: «か», «(しらん)か», «(みゑん)か», «なに», «なんと», «なんの», «なんの(事)», «なにの(事)», «なに(事)», «なにゆへ», «どこから», «いつ», «いつの(事)», «いかなる», «どんな», «どんな(事)», «どのよな», «どのよ(ふ)な(事)» та ін., тоді при виділенні окличних речень, окрім їхнього семантичного змісту в оригіналі твору, опиралися також на його російсько- та англomовний переклади [Ofудэсаки 2004; Ofudesaki 1998 (2000)], у яких наявні всі пунктуаційні знаки. Обидва ці переклади визнані канонічними, оскільки здійснювалися відділом зарубіжних зв'язків Тенрійської релігії й ретельно перевірялися спеціальною комісією фахівців-філологів, призначеною керівництвом цього відділу.

Показовою в плані сугестивного впливу на читачів є не тільки висока насиченість тексту «Ofудесакі» окличними (44,5 %) та питальними (8,2 %) реченнями, які надають йому додаткової емоційності, динаміки, а також ширості й довірливості діалогічного спілкування, але й місцерозташування цих речень у складі окремих глав твору. Питальні речення зазвичай розміщені на початку чи в середині глави, тоді як кількість окличних речень (окрім емоційних звертань, які також трапляються на початку деяких глав / *див. глави № 6, № 11, № 13-14*), поступово зростає і сягає максимального показника в заключній частині майже кожної з глав «Ofудесакі».

Показник насиченості тексту «Ofудесакі» окличними та питальними реченнями по главах визначався нами як відсоток відповідних речень у віршах-танка по відношенню до загальної кількості цих віршів у складі кожної окремої глави, а також у тексті «Ofудесакі» в цілому.

Звертає на себе увагу поступове, але дуже значне зростання показника кількості окличних речень в тексті цього твору в цілому: від 32 % у першій главі «Ofудесакі» до 81 % – у заключній главі. Змінюється й емоційно-семантична тональність цих речень:

а) від співчуття до умовлянь:

りうけいのいつむ心ハきのとくや
いづまんよふとはやくいさめよ (1-13)

Гідне співчуття серце, засмучене від втрати посівів!

Тож покваптесь утішити його!

б) від умовлянь до закликів:

にち／＼に神のをもわくだん／＼と
といてをくぞやこれきいてくれ (4-100)

Кожного дня Я буду поступово розповідати вам про наміри Божі. Тож прошу вас слухати Мене!

в) від закликів до обіцянь:

にち／＼に心つくするそのかたわ
むねをふさめよすゑハたのもし (2-28)

*Рішайтеся! Тим, хто щоденно й наполегливо очищає своє серце,
Я обіцяю: майбутнє – за вами!*

これからハをびやたすけもしいかりと
せつなみなしにはやくむまする (7-80)

Віднині я звільню вас від тяжких пологів.

Ви будете народжувати швидко і без мук.

г) від обіцянь до погроз:

とのよふな事をするやらしれんてな
みな一れつハしよちしていよ (15-39)

Ніхто не знає Моїх наступних діянь,

Але кожен із вас мусить остерігатися!

これからハこのかやしをばするほどに
みな一れつハしよちしていよ (17-28)

Віднині Я відплачу вам за все!

Кожен із вас мусить остерігатися!

Проте завершується текст «Офудесакі» знову ж таки турботливим зверненням і проханням Бога-Отця до своїх нерішучих дітей:

これをはな一れつ心しやんたのむで (17-75)

Я щиро прошу всіх і кожного глибоко замислитися над цим!

Кількість питальних речень у тексті «Офудесакі» значно менша, ніж окличних, проте цей показник є досить високим для текстів сакрального змісту. Семантика питальних речень наприкінці твору дещо відрізняється від решти. Якщо на початку «Офудесакі» найчастіше питальні речення виконують свою пряму запитальну функцію, після чого в кількох наступних віршах-танка наводиться досить розгорнена й даталізована відповідь на те чи інше запитання:

にんけんハみな／＼神のかしものや
なんとをもふてつこているやら (3-41)

Тіло людини є даром Божим, взятим у позуку.

Але з якими думками ви користуєтесь ним?

いまのみちなんのみちやとをもて
なにかわからんみちであれども (4-1)

Хоча він і видніється, немов у тумані,

Яким вам уявляється ваш нинішній Шлях?

То в середині твору зазвичай на будь-яке питання відразу ж надається відповідь:

このはなしなにをしこむとをもうかな
これからさきのよろづみちすじ (10-66)

Як ви вважаєте, чому я хочу навчити вас Своїми промовами?

Різномайттю шляхів, що віднині відкриваються перед вами!

このはなしなにの事やらしるまいな
をやのはたらきみなゆうてをけ (14-67)

Можливо, ви не знаєте, що саме ви маєте повідомити?

Повідайте детально про діяння Бога-Прабатька.

Що ж стосується питальних речень у заключних главах «Офудесакі», то вони поступово набувають суто риторичного характеру, оскільки майже всі відповіді Бога-Отця на всі можливі запитання з боку людей ними фактично вже отримані:

このそふちどふゆう事にをもて
たすけばかりをふもてているから (17-51)

У чому полягає суть цього очищення?

Я думаю лише про ваше Спасіння!

このたすけどふゆう事にをもうかな
やまずしなすによはりなきよに (17-53)

Яким уявляється вам це Спасіння?

Ви будете жити, не знаючи ні хвороб, ні слабості, ні смерті!

Як уже відмічалось, питальні речення передусім покликані створити атмосферу довірливого безпосереднього спілкування Бога-Отця з людьми, надати тексту певної динаміки, а також риторично підкреслити окремі його ключові положення.

На завершення зазначимо, що аналіз вербальних засобів сугестивного впливу на читача такого об'ємного твору як «Офудесаки» виконати в межах однієї статті неможливо, а тому ми маємо намір продовжувати досліджувати цю проблему в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. おふでさき (Офудесаки). – 奈良県天理市: 天理時報社, 1995. – 455 p.
2. Офудэсаки (Письмена Священной Кисти). – Тэнри, Нара (Япония): Тэнри-Дзихося, 2004. – 281 с.
3. Ofudesaki. The Tip of the Writing Brush. (English, Japanese, and Romanization) /First published 1998; Reprinted 2000/. – Tenri, Nara (Japan): Tenri-Jihosha, 2000. – 486 p.
4. Климентова О.В. Особливості сугестії з використанням сакральних текстів / Олена Вадимівна Климентова. – Studia Linguistica. Випуск 5 (Частина друга). – Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – С. 439-443.
5. Кокін-вака-шю // Повне зібрання творів старояпонської класичної літератури (古今和歌集・日本古典文学全集 [Кокін-вака-шю // Ніхон котен бунгаку дзен-сю]). – Т. 7. – Токіо: Шьогаку-кан. – 1971. – 544 с.
6. Кокін-вака-шю // Нова велика серія старояпонської класичної літератури (古今和歌集・新日本古典文学大系 [Кокін-вака-шю // Шінніхон котен бунгаку тайкей]). – Т. 5. – Токіо: Іванамі-шьотен. – 1989. – 483 (+33) с.
7. Болтаева С.В. Ритмическая организация сугестивного текста: автореф. дис..канд. филол. наук: 10.02.01 / Светлана Владимировна Болтаева. – Екатеринбург, 2003. – 25 с. (EP: http://psycholinguistik.narod2.ru/publikatsii/avto_referati/BOLTAEVA.pdf)
8. Збірка старих і нових японських пісень. Поетична антологія (905-913 pp.) “Кокін-вака-сю” (“Кокін-сю”) / Передмова, переклад з японської та коментарі І. Бондаренка. – Київ: Факт, 2006. – 1280 с.
9. Селіванова О.О. Мовні засоби сугестивного впливу в українських перекладах японських хайку // Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / Олена Олександрівна Селіванова. – Черкаси: Ю. Чебаненко, 2012. – 488 с.
10. Слухай Н.В. Суггестия и коммуникация: лингвистическое программирование поведения человека: учебно-методическое пособие / Наталья Витальевна Слухай. – К.: ИПЦ «Киевский университет», 2012. – 319 с.
11. Флоренский П. У водоразделов мысли: Черты конкретной метафизики / Павел Флоренский. – М.: АСТ; АСТ МОСКВА, 2009. – 346 с.